

Öğretmen Görüşleriyle Değerler Eğitimi Odaklı Eğitim Denetimi*

Tuncay Yavuz ÖZDEMİR^{*a}, Mukadder BOYDAK ÖZAN^b, Metin AKGÜN^c

Makale Bilgisi

DOI:

Makale Geçmişi:

Geliş

Düzeltilme

Kabul

Keywords:

Değerler eğitimi,

Eğitim denetimi,

Maarif müfettişi.

Makale Türü:

Öz

Bu çalışmada Türk eğitim sisteminde eğitim denetimi etkinliklerinin değerler eğitimi bağlamında değerlendirilmiştir. Bu nitel çalışmaya 15 farklı ilköğretim okulunda görev yapan toplam 176 öğretmen katılmıştır. Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından geliştirilen görüşme formu kullanılmıştır. Katılımcı görüşleri içerik analizi tekniğiyle analiz edilmiştir. Katılımcı görüşleriyle öncelikle eğitim denetiminde değerler eğitimine ne denli yer verildiği belirlenmiştir. 101 katılımcı bu bağlamda eğitim denetiminin yapılmadığını, 50 katılımcı ise yeterli düzeyde yapılmadığını belirtmiştir. Değerler eğitimi odaklı bir eğitim denetimi yapılması durumunda katılımcılar, toplumsal ve öğrenci merkezli kazanımların yanı sıra eğitim sisteminin de kazanımlarının olacağını ifade etmişlerdir. Aksi takdirde topluma olumsuz yansımaların olacağı, değerlerden uzak kalacak nesillerin yetiştirileceği ve örgütsel hedeflerden uzaklaşılacağı noktalarında görüşler belirtilmiştir. İstenen düzeyde değer kazanımının sağlanması için, kitle iletişim araçlarının etkin bir şekilde kullanılmasının, değer kazanımı odaklı denetimin gerçekleştirilmesinin, uygulayıcılara ışık tutacak akademik çalışmalara ağırlık verilmesi ile uygulayıcılara yönelik eğitim ve seminerlerin verilmesinin önemi vurgulanmıştır.

A Values Education-Oriented Educational Inspection with Teacher Opinions

Article Information

DOI:

Article History:

Received

Revised

Accepted

Keywords:

Values Education,

Educational Inspection,

Provincial Education

Inspector.

Article Type:

Abstract

There were 176 teachers from fifteen different elementary schools participated in this qualitative study. For data collection, a questionnaire which included open ended questions and was created by the researchers was used and administered during 2012-2013 school year. Participant opinions were initially used for determining to what extent values education was allowed for during educational inspection. Within this scope, 101 participants stated that no educational inspection is carried out and 50 participants stated that educational inspection is not conducted at a sufficient level. Participants pointed out that with values education-oriented educational inspections, there will be social and student-centered gains and also the education system will have benefits. They state that

*İlgili Yazar: tyozdemir@gmail.com

^a Yrd. Doç. Dr., Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Elazığ, Türkiye ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6474-5915>

^b Prof. Dr. Mukadder Boydak Özhan, Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Elazığ, Türkiye

^c Öğretmen, Malatya İl Milli Eğitim Müdürlüğü

otherwise, the society will get affected reversely, future generations will be distant from values and organizations will deviate from their goals. It is emphasized that in order to achieve desired value gains; mass media should be used effectively, inspections should be value gain-oriented, academic practices should shed light on operators and training programs and seminars should be given to operators.

Giriş

Değer eğitiminin sistemli ve programlı bir şekilde yürütülmesi yirminci yüzyılın başlarına dayanmaktadır. 1920'li yıllarda Amerika'da karakter eğitimine dair ilk çalışmalar Edward Thorndike ve arkadaşları tarafından yapılmıştır. 1930'lu yıllarda karakter eğitimine gösterilen ilgi hızlı bir düşüş göstermiş ve bu ilgisizlik 1960'ların ikinci yarısına kadar sürmüştür (Tokdemir, 2007). Ancak günümüzde değerlere gösterilen ilgi hızla artmakta ve bu alanda birçok araştırma yapılmaktadır (Balay ve Kaya, 2014; Arpacı, 2014; Kılıç ve Aktan, 2015; Uzunkol ve Yel, 2016; Şahin ve Katılmış, 2016). Değer ve değerler eğitimi sosyal bilimlerin çeşitli alanlarında birçok uzman tarafından incelenmiştir. Sosyologlar, psikologlar, sosyal psikologlar, eğitimeiler olmak üzere birçok bilim adamı bu alanda araştırmalar yapmıştır. Ancak eğitim etkinliklerinin etkililiğinin ortaya konmaya çalışıldığı eğitim denetimi alanında değerler eğitimi orjinli bir çalışma yapıldığına rastlanılmamıştır.

Değer kavramının soyut bir kavram olması ve birçok disipline konu olması onun net olarak tanımlanmasını güç hale getirmektedir. Bu konuda birbirinden farklı birçok tanımlama bulunmaktadır. İnsanlar çevresindeki unsurlara anlam yüklerken kendisine özgü bazı ölçütler kullanmaktadır. Bu ölçütler kişiler arası farklılık gösterdiği gibi durumlar ve toplumlar arası da farklılık göstermektedir. İnsanların çevreleri, ruh halleri, eğitim durumları, etkileşim durumları gibi etkenler bu tür farklılıklara neden olabilmektedir. Olaylara ve kişilere dair doğru/yanlış, güzel/çirkin gibi konularda geliştirdikleri inançlar ve yargılar insanların değer sistemini oluşturmaktadır. Değer ifadesi Türk Dil Kurumu'na göre, bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2012). Bir başka ifadeyle değer, arzu edilen, arzu edilebilen şey, olaylarla ilgili insan tutumu demektir. Değerler, ideal davranış biçimleri veya hayat amaçları hakkındaki inançlarımıza, davranışlarımıza yön gösteren ölçülerdir (Aydın, 2010). Değer, insanı insan yapan özelliklere sahip olan ve insanı diğer canlılardan ayıran temel özellikleri içinde barındıran inançlar bütünü olarak tanımlanabilmektedir (Dilmaç, 2007).

İnsanların sosyal, ekonomik ve kültürel ilişkiler kurarak yaşadığı toplum, kendi içerisinde zamanla bir takım ortak değerler oluşturmuştur. Bu değerler toplumun içerisinde çıkmış olduğu için toplumdan ayrı düşünülemez. Her toplumun, kendi yaşam ve dinamiklerine uygun vazgeçilmez değerleri vardır. Bu değerler toplum tarafından bireylerin yaşantıları içerisinde hazır olarak paylaşılmayı bekler (Türk, 2009). Toplumlar kendi inanç sistemine ve yaşayış şekillerine göre kendi değer yargılarını oluşturmaktadır. Oluşturulan bu yargıların nesilden nesile aktarımı da eğitim sayesinde gerçekleştirilmektedir. Bu açıdan eğitim, değerlerin olgunlaşmasında ve aktarılmasında önemli bir rol üstlenmektedir. Eğitim sayesinde toplumların geçmiş ve geleceğe dair değer yargıları birbirlerini tamamlamaktadır. Dolayısıyla insanlar ve değerler arasında karşılıklı bir etkileşim süreci oluşturularak değer sistemleri elde edilmektedir.

Değerlerin, doğuştan kalıtsal olarak bireyle birlikte gelmeyi yaşamın içinde kazanılması önemli bir özelliğidir. Birey, ileriki dönemlerde kişiliğini, bakış açısını, davranışlarının yönünü belirleyecek, bireyin tanınmasında temel ölçütler olarak işlev görecektir değerleri yaşarken kazanır (Yeşil ve Aydın, 2007). Bu geçirdiği yaşantı sürecinde eğitim çok önemlidir. Bu sayede değerlerin eğitimi de gerçekleşmiş olmaktadır. Değerler eğitiminin önemli kaynaklarından biri ailedir. Çocuğun içinde doğduğu toplumun kültürünü kazanmasında, ailenin rolü ve önemi çok büyüktür (Türk, 2009). Bu yüzden ailelerin çocuk eğitiminde daha dikkatli ve özverili davranmaları gerekmektedir. Ancak değerler eğitiminde aile kadar etkili bir diğer etkende eğitim kurumlarıdır. Demokratik toplumlarda eğitim kurumları; sadece bilişsel amaçlara ulaşmak için değil, aynı zamanda insanı insan yapan bütün değerlerin, öğrencilere verildiği bir yapı olma anlayışına sahip olmak için de çaba sarf etmelidir (Yazıcı, 2006).

Değerler eğitimi ile ilgili kendilerine özel amaç ve metotları bulunan farklı yaklaşımlar bulunmaktadır. Tablo 1’de değerler eğitimi ile ilgili yaklaşımların amaçları ve değerler eğitiminde her yaklaşımda benimsenen yöntemler gösterilmiştir. Tablo 1’de verilen ve diğer yaklaşımlar dikkate alındığında değerler eğitimine birçok anlam yüklediğini görmek mümkündür. Dolayısıyla birbirinden farklı birçok yaklaşımın meydana gelmesi doğal bir sonuçtur.

Tablo 1. Değerler Eğitimi Yaklaşımının Amaç ve Metotları

Yaklaşım	Amaç	Metot
Telkin	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Belirli değerleri öğrencilere telkin etme veya içselleştirme. ✓ Öğrencilerin davranışlarını değiştirerek onlardan belirli istenilen değerleri daha fazla yansıtmalarını sağlamak. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Modelleme ✓ Pozitif ve negatif pekiştirme ✓ Alternatifleri yönetme ✓ Oyunlar ve simülasyonlar ✓ Rol oynama
Ahlaki Gelişim	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Öğrencilerin daha üst değerlere dayanan karmaşık ahlaki düşünme modelleri geliştirmelerine yardımcı olmak. ✓ Öğrencileri değer seçimleri ve durumlarının sebepleri üzerine tartışmaya sevk etmek. Amaç sadece diğerleriyle paylaşmak değil aynı zamanda öğrencilerin düşünme aşamalarını değiştirmeye teşvik etmek. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Küçük tartışma grupları ile ahlaki ikilem olayları ✓ ‘Doğru’ cevaba ulaşmanın zorunlu olmadığı göreceli yapılandırılmış tartışmalar.
Analiz	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Öğrencilere değer meseleleri ve sorunlarına karar verirken bilimsel araştırma ve mantıksal düşünmeyi kullanmaya yardımcı olmak. ✓ Öğrenciler kendi değerlerini ilişkilendirme ve kavramlaştırmada analitik ve rasyonel süreçleri kullanmalarına yardımcı olmak. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Kanıtlar kadar nedenlerinde uygulanmasını gerekli kılan yapılandırılmış rasyonel tartışmalar. ✓ Test etme ilkeleri. ✓ Paralel durumları inceleme. ✓ Araştırma ve tartışma.
Değerleri Sınıflama	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Öğrencilerin kendi değerlerini ve başkalarının değerlerini tanımlama ve farkında olmalarında yardımcı olma. ✓ Kendi değerleri hakkında başkaları ile açık ve dürüst bir şekilde iletişime girebilmelerine yardımcı olmak. ✓ Öğrencilerin kişisel duyguları, değerleri ve davranış şekillerini değerlendirmede hem akılcı düşünme hem de duygusal farkındalıkları kullanmada yardımcı olmak. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Rol yapma oyunları. ✓ Simülasyonlar. ✓ Suni veya gerçek değer yüklü durumlar. ✓ Derinlemesine kişisel analiz egzersizleri. ✓ Duyarlılık aktiviteleri. ✓ Sınıf dışı etkinlikler. ✓ Küçük grup tartışmaları.
Eylem Öğrenimi	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Değerleri sınıflamak ve değerlendirmek için listeleme yapmak. ✓ Öğrencilere onların değerlerine dayalı kişisel ve sosyal eylemler için fırsatlar sağlamak. ✓ Sadece bireysel değil aynı zamanda toplumun veya sosyal bir sistemin üyesi olarak kişi-toplum etkileşiminde cesaretlendirmek. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Değerleri sınıflama ve analiz için listeleme metodu. ✓ Okul ve toplum içinde projeler. ✓ Kişiler arası ilişkiler ve grupları düzenleme yeteneği uygulama.

Kaynak: Huitt, 2004.

Değerler eğitimine dair yurt içinde birçok çalışma yapılmıştır. Bunlardan Başçıftçı, Yanpınar ve Ergül (2012) yaptıkları çalışma kapsamında, yapılan literatür çalışmalarında gerek örneklem grubu, gerekse

kullanılan ölçüm araçları özelinde benzer araştırma sonuçlarına çok fazla rastlanmadığını belirtmektedir. Araştırmanın sonucunda öğretmen adaylarının değer yargılarının cinsiyet, yaş, öğrenim türü ve mezun olunan lise türü haricinde belirtilen değişkenler açısından değişmediği tespit edilmiştir. Yiğittir ve Öcal (2011)'in çalışması tarih öğretmenlerinin değer yargılarını belirlemek amaçlıdır. Araştırmaya katılan tarih öğretmenlerinin değer eğitiminde telkin, örnek olay ve kitap analizi, belgesel ve film izleme, tarihi yerleri ve müzeleri gezdirme, biyografi inceleme, araştırma yaptırma, model-örnek olma gibi farklı değer öğretim uygulamaları yaptıkları anlaşılmaktadır. Yiğittir ve Öcal (2010)'ın yaptığı bir diğer çalışmada ise ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin sırasıyla çevre temizliği, saygı, güzel söz ve davranış, dürüstlük, çalışkanlık, çevre duyarlılığı, yardımseverlik, iyi insan olma, hoşgörü, doğa sevgisi, temizlik, sevgi ve güvenilirlik değerlerini daha çok tercih ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Tahiroğlu, Yıldırım ve Çetin (2010)'in belirttiğine göre değer eğitimi ile ilgili araştırmalardan ortaya çıkan sonuç değerler eğitiminin öğrencilerin tutumlarını ve davranışlarını olumlu yönde etkilediğidir. Yeşil ve Aydın (2007)'in yaptığı çalışma ise değer eğitiminde izlenecek yöntemler ve ne zaman başlaması gerektiği ile ilgili bazı belirlemeler yapmayı amaçlamıştır. Araştırma sonucunda bireyin öğrenme hızına uygunluk, kişisel güdülerinden hareket etme, pekiştirme kullanma, dönüt ve düzeltmelerde bulunma, değerler eğitiminin hedeflerine ulaşmasında belirgin etkiye sahip olduğuna ulaşılmıştır.

Örgütsel amaçlara ulaşma durumunun değerlendirilmesi, örgütün bütünlüğü ve devamlılığı açısından önemlidir (Taymaz, 2005). Örgütsel amaçların gerçekleştirilme düzeyinin belirlenmesi denetim ile olacaktır. Bu anlamda eğitsel etkinliklerde denetim önem kazanmaktadır. Literatür incelendiğinde denetim kavramına ilişkin birçok tanım yapıldığı görülmektedir. Bursalıoğlu (2005) denetimi; eğitimde gözetme yollarından biri olarak görmüş ve kamu yararına işgörenlerin davranışlarını kontrol etme süreci olarak tanımlamıştır. Kadushin (1992), denetimi işgörenden beklenen performansını sağlamak, işgörenden çalışma performansını gözlemlemek ve yönetmek şeklinde tanımlamıştır. Bir başka bakış açısıyla Başar (2004) denetim kavramını durum tespiti, gereken yerlerde düzeltme ve geliştirme odaklı etkinliklerin tamamı şeklinde tanımlamıştır.

Denetim, örgütsel amaçların gerçekleştirilmesi amacıyla yapılan örgütsel eylemlerin belirlenen kurallara uygunluğunun belirlenme sürecidir (Rizzo, 2004). Örgütlerin devamlılığını sürdürebilmeleri, varoluş nedenlerinin gerçekleştirilme düzeyiyle ilgilidir. Bu açıdan denetim etkinlikleri örgütlerin varlıklarının devamlılığı açısından önem kazanmaktadır. Denetim ile örgütsel amaçların gerçekleştirilme düzeyi belirlenerek, örgütü daha ileriye götürebilmek için gereken önlemlerin alındığı önemli bir süreçtir (Aydın,2014).

Tarihsel süreçte denetim kavramı genellikle öğretmenlerin öğretimsel süreçlerde ki etkililiğini kontrol etmeye çalışan geleneksel bir dünya görüşü ile gerçekleştirilmiştir (Nolan ve Hoover, 2011). Günümüzde ise eğitim denetimi ile eğitim-öğretim sürecinin iyileştirilmesi, geliştirilmesi odağında, işgörenden kendi kendilerini, grup dinamiği içinde değerlendirmeleri noktasına kadar farklı formlarda uygulanmaktadır (Konan, Aslan, Bozanoğlu ve Çetin, 2016). Çağdaş denetim ile öğrenme ve öğretmeyi etkileyen unsurların tamamı birlikte ele alınarak, örgütsel amaçlara uygun olup olmadığının izlenmesi ve gerekli olan durumlarda ihtiyaç duyulan önlemlerin alınması amaçlanmaktadır (MEB, 2016). Bu anlamda eğitim denetimi öğretmenlerin işbaşında yetiştirilmesini ve mesleki gelişimlerini teşvik eden sosyal bir süreçtir (Ünal ve Üzüm, 2014). Türk eğitim sisteminde 2011 yılında yayınlanan Değerler Eğitimi Yönergesi ile birlikte artık değerlerin öğrencilerin kazandırılması gerekliliği yasal zemine oturtulmuştur. Bu açıdan eğitim-öğretim etkinliklerinde öğrencilerin değer kazanımlarının da denetlenmesi gerektiği, dolayısıyla değerler eğitimi odasında eğitim denetimi etkinliklerinin sürdürülmesi gerekecektir.

Değer eğitiminde model olmak, değerleri yaşayarak kazanmak ve kazandırmak çok önemlidir Türkiye'de uygulanmaya başlanan Değerler Eğitimi Etkinlikleri'nin ne denli denetlendiğinin, denetim etkinliklerinin değerler eğitimi odaklı yapıp yapılmadığının belirlenmesi araştırmacılar tarafından önemli görülmüştür. Bu noktadan hareketle bu çalışmada, rehberlik ve denetim uygulamalarında değerler eğitiminin yeri ve önemi belirlenmeye çalışılmıştır. Bu amaçla, öğretmen görüşleriyle öğretmen ve okul denetimlerinde değerler eğitimi odaklı rehberlik ve denetim yapıp yapılmadığına ve aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. MEB tarafından yayımlanan Değerler Eğitim Yönergesi ile uygulanmaya başlanan değerler eğitimi etkinlikleri açısından, öğretmenlere yönelik olan rehberlik ve denetim etkinlikleri, değerler eğitimi odaklı yapılıyor mu?
2. Kurum denetimlerinde, değerler eğitimini ön planda tutuluyor mu?
3. Değerler eğitimi kavramının toplumsal beklentileri karşılama düzeyi nasıldır?

Yöntem

Araştırma nitel bir çalışmadır. Araştırmada olgu bilim deseni kullanılmıştır. Farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanılması olgu bilim (fenomenoloji) deseni olarak adlandırılmaktadır. Bu olguların içerisinde herhangi bir kavram, deneyim, algı veya durum olabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 228). Bireylerin olgulara yüklediği anlamlar kişiden kişiye farklılıklar gösterebileceği için, olgubilim çalışmalarında bireylerde var olan olguların oluşmasının temelinde yer alan algı ve yorumların net bir şekilde ortaya konması önemlidir. Bu araştırmada birey ve durum temelli bir yaklaşım benimsenmiştir. Patton (2014)'un ifadesiyle olgubilim çalışmaları bireylerin sahip oldukları olguyu nasıl anlamlandırdıklarını, zihinsel kodlara dönüştürdüğünü belirlemeye yönelik yapılan çalışmalardır. Bu araştırma, okullarda yürütülen rehberlik ve denetim etkinliklerinin değerler eğitimi odaklı yapılıp yapılmadığını öğretmenlerin nasıl anlamlandırdıklarını incelediği için olgubilim ile desenlenmiştir.

Çalışma Grubu

2012-2013 eğitim-öğretim yılında kolay örnekleme yöntemi ile seçilen 15 farklı ilköğretim okulunda görevli 176 öğretmen çalışma grubunu oluşturmaktadır. Öğretmenlerle yapılan ön görüşmeler ile görüşlerini içtenlikle belirteceklerini ifade eden öğretmenler çalışma grubuna dahil edilmiştir. Çalışma grubunda yer alan katılımcıların 101'i (~%57,4) erkek, 75'i (~%42,6) kadın öğretmenlerden oluşmaktadır. Katılımcılardan sadece 12 katılımcı (7 kadın, 5 erkek) yüksek lisans eğitimi almış iken diğer katılımcıların tamamı lisans düzeyinde eğitim aldıkları görülmüştür. Katılımcıların mesleki kıdemleri Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların Mesleki Kıdemleri

Mesleki Kıdem	1-5 Yıl	6-10 Yıl	11-15 Yıl	16-20 Yıl	21-25 Yıl	26+
	17	37	45	40	23	14

Veri Toplama Aracı

Araştırma konusu ile ilgili yurt içi ve yurt dışında yapılan araştırmalar incelenip, il eğitim denetmenlerinin görüş ve önerilerinden yola çıkılarak araştırmacılar tarafından görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme formlarının içerik ve görünüş geçerliliği, alanda uzman öğretim üyelerinin görüşleri (n=4) ile sağlanmıştır. Araştırmanın güvenilirliği açısından, katılımcılara olabildiğince eşit davranılması ve veri toplama aracından olabildiğince fazla ve doğru veri elde edilmesi önemlidir (Denzin ve Lincoln, 2000). Bu nedenle katılımcılara, görüşme formları verilerek, gerekli açıklamalar yapılmış ve bir sonraki gün teslim etmeleri istenmiştir.

Verilerin Analizi

Nitel araştırma yaklaşımı doğrultusunda tasarlanan bu araştırmada "içerik analizi" yapılmıştır. Bu amaçla öncelikle katılımcı görüşleri G1, G2, ... ,G176 şeklinde kodlanarak dijital ortama aktarılmıştır. Sonraki aşamada her bir katılımcı görüşü incelenerek benzer görüşler gruplanmış ve temalar oluşturulmuştur. Her bir katılımcı görüşü anlamca yakın olan tema ya da temalara yerleştirilmiştir. Bir ya da birden fazla temaya yerleştirilecek içerikte olan katılımcı görüşlerinden dolayı toplam görüş sayısının katılımcı sayısından fazla olduğu görülmektedir. Görüşme tekniği ile elde edilen veriler sayısallaştırılarak frekans ve yüzde olarak ifade edilmiştir. Araştırma bulgularının güvenilirliğini artırmak için (Morse, Baret,

Mayan, Olson & Spiers, 2002; Twycross & Shields, 2005) katılımcı görüşlerinden dikkat çekici olan görüşler, özüne sadık kalınarak verilmiştir.

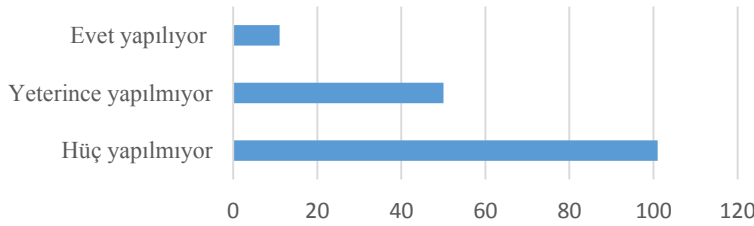
Araştırmanın güvenilirliğini belirlemek için uzman görüşüne başvurulmuştur. Bu aşamada uzmanlardan, katılımcı görüşleri ile yerleştirildikleri temaların uyumlu olup olmadıklarını belirlemeleri istenmiştir. Araştırmanın güvenilirliği için Miles ve Huberman'ın (1994) belirttiği şu formül kullanılmıştır: Uzlaşma Yüzdesi (P) = Görüş Birliği (Na) / ((Görüş Birliği (Na) + Görüş Ayrılığı (Nd)) X 100.

Nitel araştırmalarda, uzlaşma yüzdesinin Miles ve Huberman (1994) %70, Saban (2004) ise %90 ve üzerinde olmasını araştırmanın güvenilirliği için yeterli olduğunu belirtmiştir. Araştırmanın güvenilirliğini test etmek için görüşlerine başvuran uzmanlar, beş görüşü araştırmacılardan farklı kategoriye yerleştirmiştir. Bu veriler ışığında araştırmanın güvenilirliği, $P = 171 / (171 + 5) \times 100 = \sim 97\%$ olarak hesaplanmıştır.

Bulgular

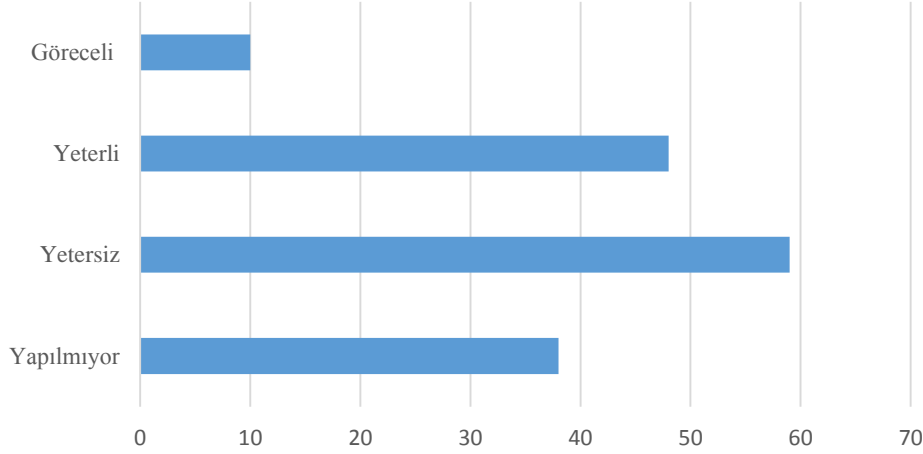
Araştırma kapsamında görüşlerine başvuran katılımcılara öncelikle denetim etkinliklerinde değerler eğitimine ne denli yer verildiğini belirlemek üzere “Değerler eğitimi bağlamında denetim yapıldığını düşünüyor musunuz?” görüşme sorusu yöneltilmiştir. Katılımcı görüşlerinin analizi ile elde edilen şekil aşağıda yer almaktadır:

Şekil 1. Değerler eğitimi bağlamında denetim yapılma durumuna ilişkin katılımcı görüşleri

Yukarıdaki şekil incelendiğinde katılımcıların “**Rehberlik ve denetim sürecinde değerler eğitimi bağlamında denetim yapıldığını düşünüyor musunuz, lütfen açıklayınız.**” Görüşme sorusuna geçerli kabul edilen 162 farklı görüş bildirdiği görülmektedir. Türk eğitim sistemi açısından çarpıcı sonuçların olduğu görülmektedir. Toplam 101 (% 62) öğretmen, rehberlik ve denetim etkinliklerinde değerler eğitimi odaklı herhangi bir etkinliğin olmadığını belirtirken 50 (% 31) öğretmen ise bu yönde ki etkinliklerin yeterli olmadığını belirtmiştir. Katılımcılardan alınan görüşlerden sadece 11 (% 7) görüş ile Türk eğitim sisteminde değerler eğitimi bağlamında rehberlik ve denetim etkinliği yapıldığı belirlenmiştir. Elde edilen veriler Türk eğitim sistemi açısından değerler eğitimi bağlamında üzerinde durulması gereken bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır.

Türk eğitim sisteminde *Değerler Eğitimi Etkinlikleri*'nin denetlenme düzeyinin belirlenmesi amacıyla katılımcıların görüşleri alınmıştır. Katılımcı görüşleri içerik analizi süreçlerine tabi tutularak kategorize edilerek temalara yerleştirilmiştir. Temaların kategorilendirilmesiyle elde edilen şekil aşağıda yer almaktadır:

Şekil 2. Kuruma ilişkin değerler eğitimi performansının değerlendirilmesine ilişkin katılımcı görüşleri

Görüşme formunda yer alan bu görüşme sorusuna sunulan katılımcı görüşlerinden 155 görüş, katılımcılar tarafından geçerli kabul edilmiş ve bu görüşler dört farklı kategoriye yerleştirilmiştir. Yukarıdaki şekil incelendiğinde 38 (% 25) katılımcı bu yönde bir denetimin yapılmadığını, 59 (% 38) katılımcı yeterince yapılmadığını, 10 (% 6) katılımcı ise duruma göre değişen şekilde yapıldığını belirtmektedir. Ancak 48 (% 31) katılımcı bu yönde yeterli bir denetimin olduğunu belirttiği görülmektedir. Bu durum, rehberlik ve denetim etkinliklerinin değerler eğitimi bağlamında yeterince yapılmadığının belirlenmiş olması açısından önemlidir. Bu yöndeki katılımcı görüşlerinden dikkat çekici olan görüşler, yerleştirildikleri temalar ile birlikte aşağıda sunulmuştur:

G144: Bu konuda bir denetleme olduğunu sanmıyorum. Bazı konularda değerlerimize yer vermemiz gerekiyor ama bunlar sadece orda kalıyor ve denetleme düzeyinde değil (Yapılmıyor).

G161: Denetim çalışmalarında değerler eğitimi ile ilgili performans değerlendirilmesi yapıldığını düşünmüyorum. Denetimler sadece branşınızda yapmanız gerekenler ve dosyalarınızın denetimi ile sınırlı kalıyor (Yapılmıyor).

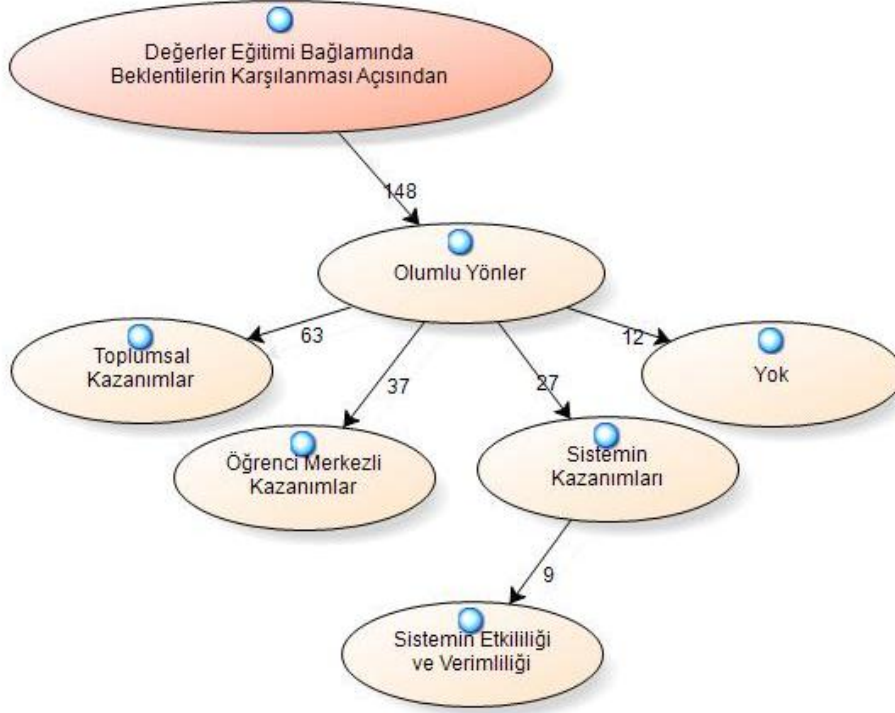
G139: Bu tür denetmelerde kırtasiye bölümü daha çok dikkate alınıyor, denetimin milli manevi bölümü doyurucu değil (Yeterli değil).

G145: Değerler eğitimi performansının denetlenmesi sadece rehberlik servisinin göreviymiş gibi bir algı oluşmuştur. Sadece rehberlik servisi öyle bu büyüklükteki bir okul için yetersiz kalmaktadır (Yeterli değil).

G12: Çalıştığımız kurumun yöneticilerine bağlı olarak zaman zaman değerler eğitimi değişebilmektedir (Göreceli).

G11: İdareciden, idareciye değişiklik gösterir. Kişinin bilgisi işini iyi yapıp yapmadığıyla alakalıdır (Göreceli).

Araştırmacılar tarafından katılımcılara “Eğitim denetimi sistemimizin çıktılarını (öğrenci) ve paydaşlarına (veli, sosyal çevre ve yararlanıcıları...) değerler eğitimi bağlamında beklentilerin karşılanması açısından; olumlu yönleri nelerdir?” görüşme sorusu yönlendirilmiş ve katılımcıların görüşleri aşağıda yer aldığı gibi temalandırılmıştır:

Şekil 3. Değerler eğitimi bağlamında beklentilerin karşılanması açısından olumlu yönlerle ilişkin katılımcı görüşleri

Katılımcıların ilgili görüşme sorusuna ilişkin görüşleri toplumsal kazanımlar (n=63), öğrenci merkezli kazanımlar (n=37), sistem kazanımları (n=27), sistemin etkililiği ve verimliliği (n=9) ve olumlu yönü yok (n=12) şeklinde kategorize edilmiştir.

Öğrencilere okuma alışkanlığı, yardımlaşma duygusu ile özgüven kazandırmanın önemini vurgulayan katılımcılar, milli, manevi ve evrensel değerlere sahip nesiller yetiştirmenin gerekliliğini belirtmişlerdir. Bu şekilde özetlenebilecek katılımcı görüşleri, değerler eğitimi bağlamında paydaş beklentilerinin karşılanması durumunda “*Toplumsal Kazanımların*” olacağını belirtmişlerdir. Bu yöndeki katılımcı görüşlerinden bazılarını aşağıda yer verilmiştir:

G119: Tüm toplumun ihtiyacı olan; iyi bir vatandaş yetiştirme amacı değişerek vicdanlı bir vatandaş yetiştirmeye dönüşecektir.

G121: Üzerinde özenle durulması gereken bir konudur. Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı iyi ahlaklı dengeli kişilik sahibi yaratıcı mili kültür değerlerini benimsemiş fertlerin yetişmesine katkı sağlar. Geleceğin neslimizi yetiştirmeli adına faydalı yönlerin oldukça iyi olduğu düşünüyorum.

Değerler eğitimi bağlamında beklentilerin karşılanması durumunda; öğrenci davranışlarında olumlu gelişmelerin yaşanacağı, öğrenci-öğretmen ilişkilerini güçlendireceği, öğrencinin içinde bulunduğu toplumun bir ferdi olduğu bilincinin kazandırılması noktasında katkıların sağlanacağı şeklinde özetlenebilecek katılımcı görüşleri “*Öğrenci Merkezli Kazanımlar*” temasına yerleştirilmiştir. “*Öğrenci Merkezli Kazanımlar*” temasında yer alan görüşlerden bazılarını aşağıda yer verilmiştir:

G23: Öğrenciler toplumu bir arada tutan temel dinamiklerin farkındalığı ile yetişerek, bir parçası olduğu toplumun değerlerine sahip ve saygılı olurlar.

G95: Öğrencilerimiz, sosyal çevre de yaşamaları milli ve manevi değerlere sahip olur, diline, mesleğine, önem verir. Vatan millet ve bayrak sevgisi pekişir. Doğruluk sevgi saygı, hoşgörü, özgüven, sorumluluk sahibi olma gibi kazanımlar sağlar.

Denetim etkinliklerinin değer kazanım odaklı denetime tabi tutulması durumunda katılımcılar, öğrencilerin değerler ile yaşamaya başlayacaklarını belirtmiştir. Bu sayede gerek toplum, gerek okul ve gerekse sınıf kurallarına uyumun beklenen düzeyde gerçekleşeceği belirtilmiştir. Daha yaşanabilir toplum arzusunun gerçekleşebilmesi için katılımcılar denetim etkinliklerinin değerler eğitimi açısından beklentilerin en üst düzeyde karşılanması gerekliliğini vurgulamışlardır. Eğitim sisteminin öğretimle sınırlandırılmamasının önemine işaret eden katılımcı görüşleri “Sistem Kazanımları” temasına yerleştirilmiştir. Benzer şekilde katılımcılar değer kazanım odaklı denetim etkinliklerinin eğitim sisteminin amaçlarının gerçekleştirilmesine yardımcı olacak önemli bir argüman olduğunu belirtmişlerdir. Bu yöndeki katılımcı görüşleri ise “Sistemin Etkililiği ve Verimliliği” temasına yerleştirilerek öne çıkan görüşler aşağıda sunulmuştur:

G52: Değerler eğitimi öğretimi verimli hale getirecek en önemli unsurdur. Bu eğitim için okul yaşı beklenmemeli. Değerlerinin farkında olan bir öğrenci daha verimli bir öğrenme gerçekleştirir (Sistem Kazanımları).

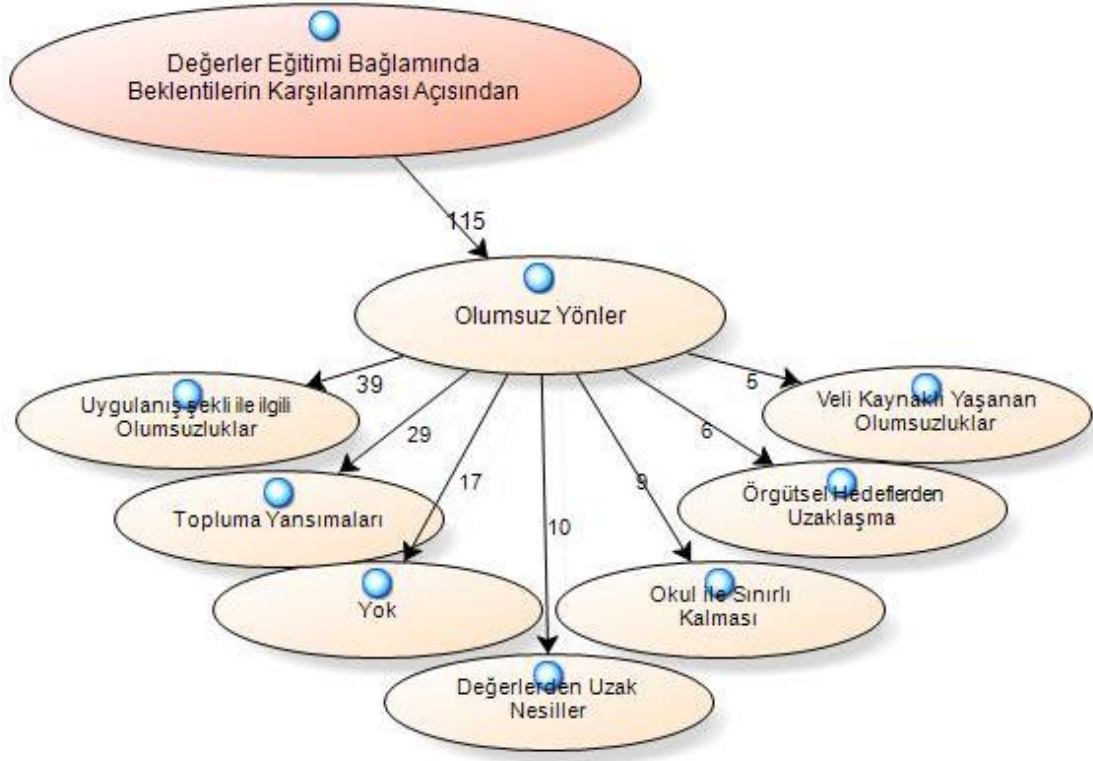
G83: Değerler eğitimi; amaca uygun uygulanırsa, yani okul idaresi her branştaki öğretmene bu konuda kendi dallarıyla ilgili görev dağıtırsa olumlu sonuç alır. Mesela; disiplin, sevgi ve saygı aile hoşgörüsü yardımlaşma (Sistem Kazanımları).

G96: Çocukların eğitim-öğretim kurumlarında sadece öğretime gelmediği bunun yanı sıra eğitimin, değer normlarının önemli olduğunun içselleştirilmesi gerekli. Bu durum yakalanabilirse okulların varoluş amaçlarına ulaşmak daha kolay olacaktır (Sistemin Etkililiği ve Verimliliği).

G147: Okulda değerler eğitiminin varlığını göz önünde bulunduran paydaşlar sayısı çok azdır bu nedenle olumlu yönü öle az olmaktadır ancak bu bilince sahip paydaşlar okuldaki verimin artmasını sağlamaktadır (Sistemin Etkililiği ve Verimliliği).

12 katılımcı ise değerler eğitimi bağlamında beklentilerin karşılanması açısından olumlu herhangi bir durumun olmadığını ileri sürmüşlerdir. Uygulanan rehberlik ve denetim etkinliklerinin daha çok evrak kontrolünün ötesine geçmediği belirtilmiştir. Bu açıdan rehberlik ve denetim etkinliklerinin öğrencilere değer kazanımı odaklı rehberlik ve denetimden çok uzak olduğu söylenebilir.

Katılımcılara değerler eğitimi bağlamında paydaş beklentilerinin karşılanması noktasında karşılaşılan olumsuz yönlerin neler olduğu sorulmuş ve katılımcı görüşlerinden 115 tanesi geçerli kabul edilerek kategorize edilmiştir. Buna göre katılımcı görüşleri; uygulama şekli ile ilgili olumsuzluklar (n=39), topluma yansımaları (n=29), değerlerden uzak nesiller (n=10), okul ile sınırlı kalması (n=9), örgütsel hedeflerden uzaklaşma (n=6), veli kaynaklı yaşanan olumsuzluklar (n=5) ve sorun yok (n=17) şeklinde temalandırılmış ve elde edilen şekil aşağıda yer almaktadır:

Şekil 4. Değerler eğitimi bağlamında beklentilerin karşılanması açısından olumsuz yönlerle ilişkin katılımcı görüşleri

Rehberlik ve denetim etkinliklerinin değerler eğitimi bağlamında paydaş beklentilerinin karşılanması açısından olumsuz yönlerle ilişkin katılımcı görüşlerinden 39 görüş uygulamaya dönük eleştirel bir bakışı sergilemektedir. Katılımcılar uygulanan rehberlik ve denetim etkinliklerinin daha bürokratik temelde gerçekleştirdiğini, evrak kontrolünün ötesine geçemediğini belirtmişlerdir. Bununla birlikte değer kazanımının sadece bir-iki ders saatine sıkıştırılmayacak kadar önemli olduğunu vurgulayan katılımcılar, süreçte öğretmen ve öğrenci ile okul yönetimi, aile ve öğrencinin sosyal çevresinin de işe koşulmasının gerekliliğini ifade etmişlerdir. Bu şekilde özetlenebilecek katılımcı görüşleri “uygulama şekli ile ilgili olumsuzluklar” temasına yerleştirilmiştir. “Uygulama şekli ile ilgili olumsuzluklar” temasında yer alan görüşlerden bazıları şu şekildedir:

G36: Paydaşların ve çıktının yeterli bilince sahip olmaması okulda verilen değerler eğitiminin göz ardı edilmesine neden olur.

G71: Değerler eğitiminin aile-okul-sosyal çevreyle bir bütün olduğunu ve bunu kazandırmanın uzun bir süreç olduğunu düşünüyorum. Bu sebepten dolayı bunun bir ders saatinde ölçülemeyeceğini, denetimin yüzeysel olacağını, doğruyu yansıtmayacağını düşünüyorum.

Katılımcılar, gelecek nesillerin yetiştirildiği kurumlar olan okulda, öğrenimlerine devam eden öğrencilerin eğitim ve öğretim dışında değer odaklı yetiştirilmelerinin “Topluma yansımaları” olacağını belirtmişlerdir. Bu yöndeki katılımcı görüşleri millet olma duygusu ile toplumu bir arada tutan temel dinamiklerin zarar görerek kalıcı izli sorunların doğacağı şeklindedir. Benzer şekilde katılımcılar bilinçsiz, duyarsız ve sorumluluk duygusundan uzak bireylerin toplumun yozlaşmasına neden olacaklarını belirtmişlerdir. Değerler eğitiminin denetlenmesine ilişkin beklentilerinin karşılanması açısından topluma yansımaları olumsuz yönlerde olan katılımcı görüşlerinden öne çıkan görüşler aşağıda yer almaktadır:

G14: Eğer bu eğitimlerden yeterince istifade edemeyen bir nesil yetişirse toplumun her alanı için problemler oluşurabilir

G68: Eğer veli aile ortamı müsait değilse çocuğa gereken bilgi ve eğitim verilmezse okulda yapılan çalışmaların bir anlamı yoktur.

Uygulamadaki rehberlik ve denetim şeklinin değerler eğitimine ilişkin beklentilerin karşılanamaması durumunda milli, manevi ve evrensel değerlerden uzak nesillerin yetişmesine neden olacağını belirten katılımcılar bu durumun topluma olumsuz yansımalarının olacağını işaret etmişlerdir. 10 farklı katılımcı tarafından bu şekilde özetlenebilecek görüşler “*Değerlerden uzak nesiller*” temasına yerleştirilmiştir. Katılımcılar değerler eğitimi etkinliklerinin sadece bir saatine sıkıştırılmaması gerektiğini, öğrencilerin zamanının büyük bir kısmını geçirdiği aile ve sosyal çevresinde de değer kazanımına odaklanılması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu noktada öğretmenler ile birlikte özellikle öğrenci ailelerinin işe koşulmasının önemine dikkat çeken katılımcı görüşleri değerler eğitiminin sadece “Okul ile sınırlı kalması” temasına yerleştirilmiştir. Değerler ile yoğrulmuş öğrencilerin görev ve sorumluluklarının bilinciyle kendilerine eğitimsel ve öğretimsel anlamda beklentileri yerine getireceği katılımcılar tarafından belirtilmiştir. Bu noktadan hareketle katılımcılar, değerler eğitimi bağlamında beklentilerin karşılanmaması durumunda “*Örgütsel hedeflerden uzaklaşma*”ların olacağına dikkat çekmişlerdir. Bununla birlikte katılımcılar velilerin tutarlı olmayan davranışlarının da değerler eğitimi bağlamında olumsuz durumlara yol açtığını ileri sürmüşlerdir. Bu yöndeki katılımcı görüşleri “*Veli kaynaklı yaşanan olumsuzluklar*” temasına yerleştirilmiştir. Değerler eğitimi bağlamında beklentilerin karşılanması açısından olumsuz yönleri işaret eden katılımcı görüşlerinden değerlerden uzak nesiller, okul ile sınırlı kalması, örgütsel hedeflerden uzaklaşma ve veli kaynaklı yaşanan olumsuzluklar temalarına yerleştirilen görüşlerinden dikkat çeken görüşler aşağıda sunulmuştur:

G42: Öğrenciler istenen değerlerden bir haber olmakta, saygı-sevgi-hoş görü ve milli değerlerden yoksun olarak yetişmektedir (Değerlerden uzak nesiller).

G75: Beklentiler karşılanmazsa ise istemediğimiz, kendini geliştirememiş, toplumsal konulara önem vermeyen, bireysel düşünen, yabancılaşmış bireyler yetişir (Değerlerden uzak nesiller).

G101: Tv, internet vb. kitle iletişim araçlarında değerler eğitimine yeterince yer verilmemesi. Değerler Eğitimi'nin okulla sınırlı olması (Okul ile sınırlı kalması).

G164: Okulda verilen değerlerin evde pekiştirilmemesi hedeflere ulaşmamıza engel oluyor (Okul ile sınırlı kalması).

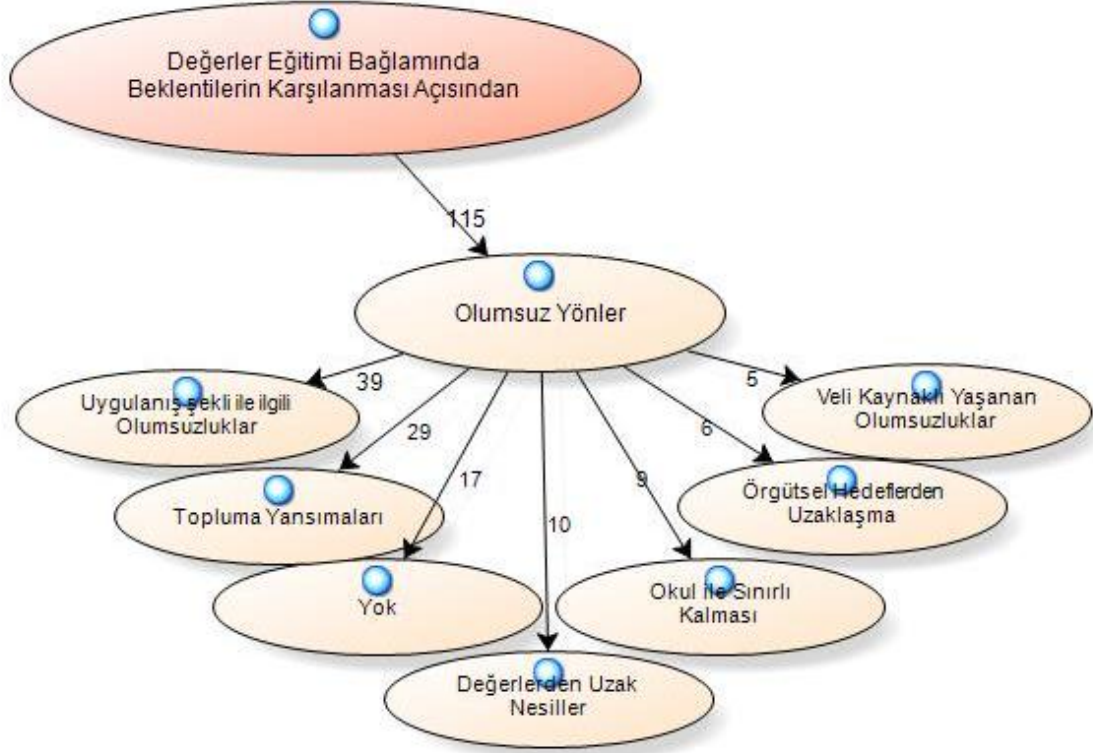
G50: Veli ve sosyal çevre değerler eğitiminde eksik yetiştirilmişse öğrencide bu konuda eksik kalacaktır. Bu da eğitime olumsuz şekilde yansayacaktır (Örgütsel hedeflerden uzaklaşma).

G89: Öğrenci ve velileriyle olumlu davranışlar sergilemediği takdirde olumsuz yönler her zaman olacaktır. Eğitimde başarı elde etmek çok zorlaşacaktır (Örgütsel hedeflerden uzaklaşma).

G74: Ailenin bu değerler eğitiminde daha önemli olduğunu düşündüğünden insanlara zorla değerlerin kazandırılmayacağını, öğrenciler bu bağlamda ailelerini örnek alarak yetiştiklerini düşünüyorum. Eğer ailede bu değerler yaşanmıyorsa (ki okulumuzun sosyal çevresinde bu konuda ciddi sıkıntılar olmakta) okulda ki etkinliklerin pek bir anlamı olmuyor (Veli kaynaklı yaşanan olumsuzluklar).

Katılımcı görüşleri ile değerler eğitimine ilişkin beklentilerin karşılanma noktasında olumlu ve olumsuz yönler belirlendikten sonra, değerler eğitiminin de odağa alındığı eğitim denetimi sistemine ulaşmak için katılımcılardan çözüm önerileri geliştirmeleri istenmiştir. Bu görüşme sorusuna verilen cevaplar incelenerek 176 katılımcıdan toplam 184 görüşün geçerli olduğu görülmüştür. Katılımcı görüşlerinin kategorilendirilmesiyle aşağıdaki şekil elde edilmiştir. Buna göre katılımcı görüşleri; eğitim ve seminerler (n=28), kitle iletişim araçlarının etkili bir şekilde kullanımı (n=16), akademik çalışmalar (n=15), değer kazanımı odaklı denetim (n=28) ve uygulamaya dönük etkinlikler (n=94) temalarına yerleştirilmiştir.

Şekil 5. Değerler eğitimi merkezli denetim yapılabilmesi için öneriler

Katılımcılar, değerler eğitimi odaklı bir eğitim sistemine ulaşmanın ön koşulu olarak, değer kazanımının okul ile sınırlı kalmaması için okul ile birlikte ailenin ve sosyal çevrenin değerler eğitimi bağlamında bilinç düzeyinin yükseltilmesi gerektiğini ileri sürmüşlerdir. Aile ve öğrencinin sosyal çevresini kapsayacak şekilde seminer, konferans, tiyatro, skeçler gibi sosyal içerikli eğitimlere ve etkinliklere katılmalarının özendirilmesinin gerekliliğini vurgulanmıştır. Bununla birlikte öğretmen ve okul yöneticilerinin özellikle rehber öğretmenlerin etkililiğinin artırılması amacıyla değerler eğitimi ve uygulamaları hakkında bilgilendirilmesinin önemli olduğu belirtilmiştir. Bu şekilde özetlenebilecek katılımcı görüşleri, değerler eğitimi bağlamında beklentilerin karşılanmasına ilişkin çözüm önerisi olarak “Eğitim ve seminerler” temasına yerleştirilmiştir. Katılımcılar, toplumun değerler eğitimi konusuna ilişkin bilinç düzeyinin yükseltilmesine klasik eğitim ve seminerlerin dışında sosyal medya, yazılı ve görsel basın ile kitle iletişim araçlarının etkin bir şekilde kullanılmasının önemine vurgu yapmışlardır. Özellikle sosyal medya araçlarının değer kazanımı ve değerlerin yaşanıp-yaşatılması noktasında doğru ve etkili bir şekilde kanalize edilmesinin gerekliliğini ifade etmişlerdir. Bu yöndeki katılımcı görüşleri “Kitle iletişim araçları etkili bir şekilde kullanılmalı” temasına yerleştirilmiştir. Değerler eğitiminin özellikle örnek davranışların sergilenmesiyle kalıcı izli olacağını belirten katılımcılar, Türk toplum yapısına uygun milli, manevi ve evrensel değerlerin yaşanıp yaşatılması noktasında akademik çalışmaların önemli olduğunu ileri sürmüşlerdir. Bu şekilde özetlenebilecek katılımcı görüşleri “Akademik çalışmalar” temasına yerleştirilmiştir. Akademik çalışmaların yaygın etkisinin sağlanması ile birlikte özellikle Türk eğitim sisteminde 2010 yılından itibaren değerler eğitimi etkinlikleri adıyla uygulanan değer kazanımı odaklı uygulamaların bu amaca ne kadar hizmet ettiğinin tespit edilmesi için *değer kazanım odaklı eğitim denetiminin* önemi vurgulanmıştır. Eğitim ve seminerler, kitle iletişim araçları etkili bir şekilde kullanılmalı, akademik çalışmalar ve değer kazanımı odaklı denetim temalarına yerleştirilen katılımcı görüşlerinden dikkat çekici olan görüşler aşağıda yer almaktadır:

G4: Öğrencilerin değer eğitiminde ahlaki değerlere bağlı milli değerler e saygılı, saygı ve sevgi çerçevesi içerisinde olabilmesi öncelikle aile eğitiminden geçmektedir. Aile öncelikle bu değerlere önem vermeli (Eğitim ve Seminerler).

G36: Değerlerin zaman içerisinde görerek ve yaşayarak yapılabileceğini düşünüyorum. Tiyatro, gezi, aile seminerleri gibi bir takım etkinlikleri, bütün derslerin müfredat ve programına eklenecek yeniliklerle olur (Eğitim ve Seminerler).

G133: RTÜK Kurumu daha işlevsel hale getirilebilir. Sanatçıların özel yaşamlarının medyada fazla gösterilmesi engellenebilir. Sanatçıların, dizilerin, televizyon ve bilgisayarın özellikle gençleri çok etkilediğini ve toplumda var olan değerler ile çatışmalar yaşandığını düşünüyorum (Kitle İletişim Araçları Etkili Bir Şekilde Kullanılmalı).

G173: İletişim çağındayız ve teknolojik imkanlardan sonuna kadar yararlanmalıyız. Bu noktada kamu Spotu şeklinde radyo ve televizyonlarda değer kazanımı hedefli tanıtım ve etkenlikler yapılabilir. Sosyal medyada etkili tanıtımlar yapılabilir. Kitle iletişim araçları kullanılarak topluma iyi örnek sunulması son derece önemlidir (Kitle İletişim Araçları Etkili Bir Şekilde Kullanılmalı).

G72: Ayrıcı ve ötekileştirici değerler yerine birleştirici, hoşgörülü, değer, bilimsel ve evrensel kriterlere göre nasıl daha etkili bir değer kazandırılabilirliği yönünde akademik çevrelerde çalışmalar yapılabilir (Akademik Çalışmalar).

G136: İnsanı ilgilendiren bütün değerlere sahip çıkılması, bunların önemsenmesi, birlik ve beraberliğin önemi, kardeşlik duygularının pekiştirilmesi ile ilgili çalışmalar yapılmalı ve bu çalışmaların etkililiğinin kontrol edilmesi gerekir (Akademik Çalışmalar).

G21: Değerler eğitimi soyut bir kavramdır. Soyut bir kavramın denetiminin yapılabilmesi için bazı ölçütler geliştirilebilir. Yine anket, gözlem, karşılıklı sorular sorma (röportaj) gibi tekniklerle böyle bir denetim yapılabilir (Değer Kazanımı Odaklı Denetim).

G96: Öncelikle eğitimin içeriğinin değerler eğitimi önemseyen önceleyen bir hale getirmeli. Devamında yapılacak denetimlerde de öğrenci ve kurum bazında söz konusu değerlerin kandırılıp kazandırılmadığı uygun araçlarla ölçülmelidir (Değer Kazanımı Odaklı Denetim).

Katılımcılar, eğitim sisteminin değerler eğitimi odaklı hale gelebilmesi için özellikle rehberlik uzmanlarının görev tanımlarının yenilenmesi, okullarda rehberlik servisinin değer kazanımı odaklı hale getirilmesinin yanında değerler eğitiminin haftalık bir ders saatine sıkıştırılmadan uygun olan derslerin içeriğine eklenmesini ve öğretmenlerin bu bağlamda mevcut bilgi birikimlerinin güncelliğinin sağlanmasının gerekli olduğunu belirtmişlerdir. Bu şekilde özetlenebilecek katılımcı görüşleri "Eğitim Sisteminde Yapılması Gereken Düzenlemeler" temasına yerleştirilmiştir. Eğitim sisteminden yapılması gereken değişikliklere ek olarak eğitimde değişimin başat değişkeni olan denetmenlerin ve denetim sisteminin de değerler eğitimi bağlamında etkinliklerini yapacak bir forma kavuşturulmasının gerekliliği ifade edilmiştir. Özellikle denetmenlerin değerleri yaşayarak öğretmenlere ve öğrencilere örnek davranışlar sergilemelerinin önemi vurgulanmıştır. Bu yöndeki katılımcı görüşleri "Denetim ve Denetmenlerle İlgili Olanlar" temasında toplanmıştır. Eğitim sistemi ve denetmenler ile ilgili görüşlerin yanında katılımcılar, sistemde yapılacak her türlü değişikliğin etkililiği açısından, yapılacak etkinliklerin çok yönlü kontrol edilmesi yönüyle okul yönetiminin etkin bir şekilde sürece tabi tutulmasının önemine işaret etmişlerdir. Bu şekilde özetlenebilecek katılımcı görüşleri "Etkin bir okul yönetimi" şeklinde temalaştırılmıştır. Son olarak katılımcılar, eğitim-öğretim etkinliklerinde öğretmen, okul yöneticileri ve denetmenler kadar öğrenci velilerinin de süreçte son derece önemli olduğunu belirtmişlerdir. Değerler eğitimi bağlamında hedeflerin gerçekleştirilmesi açısından "Etkin veli katılımının" sağlanmasının gerekliliği ifade edilmiştir. Katılımcılar değerler eğitimi odaklı bir eğitim sistemine ulaşma amacıyla "Uygulamaya yönelik" olarak 94 görüş ileri sürmüşler ve bu görüşler dört ayrı temaya yerleştirilmiştir. Aşağıda her bir temaya yerleştirilen görüşlerden önemli görülen görüşler yer almaktadır:

G115: Değerler eğitimi ile ilgili konulara ders kitaplarında, kaynak kitaplarda yer verilmesi, öğretmeninde bu konuda duyarlı olması gerekmektedir. Müfredatta buna yer verilmesinin öğrenciyi olumlu yönde değiştireceğine inanıyorum (Eğitim Sisteminde Yapılması Gereken Düzenlemeler).

G119: Okul rehberlik servisi bu konuda çalışmalar yapmalı. Somut önerim öğrenci sayısına uygun olarak rehber öğretmeni olması, rehberlik derslerinde özel ilgilenilmesi gereken öğrencilere fazla zaman

ayrılmalı, bu öğrencilerle birebir görüşmeler yapılmalı (Eğitim Sisteminde Yapılması Gereken Düzenlemeler).

G66: *Olmazsa olmaz denetmenlerin sağlıklı iletişim kurmaları. Öncelikli olarak dinleme ve empati kurma becerisine sahip olmaları, İnsani bireyi merkezi olan bir denetim olması* (Denetim ve Denetmenlerle İlgili Olanlar).

Tartışma ve Sonuç

Bu araştırma ile Türk eğitim sisteminde eğitim denetimi uygulamaları değerler eğitimi bağlamında değerlendirilmiştir. 176 öğretmenin çalışma grubuna dahil edilmesiyle gerçekleştirilen araştırma ile Türk eğitim sisteminde değerler eğitimi odaklı bir eğitim denetiminden söz edilemeyeceği belirlenmiştir. Değerler eğitiminin, bireylerin yaşamlarına yön vermede (Schwartz ve Sagie, 2000) ve istendik davranış kazanmalarına (Özkalp ve Kırel, 2001) olumlu katkılarına olduğu düşünülürse, bu durum Türk eğitim sistemi açısından bir engel olacaktır. Acat ve Alan (2011)'in ifadesiyle; “temel değerlere sahip ve karakter sahibi bireylerin yetiştirilmesini amaçlayan Türk Milli Eğitim Sistemi” açısından değerler eğitimi odaklı eğitim denetimi sistemine gereksinim duyulduğu söylenebilir.

Değerler eğitimi bağlamında eğitim denetiminin yapılması durumunda katılımcılar ileri sürdükleri 148 farklı görüş ile toplumsal, öğrenci merkezli kazanımlar ile eğitim sisteminin kazanımları olacağını belirtmişlerdir. Toplumsal kazanımlar temasına yerleştirilen katılımcı görüşlerinin işaret ettiği; sevgi, saygı, hoşgörü, yardımlaşma, sorumluluk ve evrensel değerlerin kazanımı Aslan (2007) ve Adler (2000; 6)'in araştırma sonuçlarıyla örtüşmektedir. Literatürde değerler eğitimi ile toplumun şekillendirilebileceği belirtilmişken, Türk Eğitim Sistemi'nin değer kazanım odaklı bir eğitim denetim sistemine kavuşması önemli görülmektedir.

Öğretimin merkeze alındığı, eğitimin geri planlarda kaldığı günümüzde, özellikle öğrencilere davranış kazandırmanın ya da karakter eğitiminin ne kadar önemli olduğu görülmektedir. MEB İlköğretim programında öğrencilerin örf ve adetlerimiz çerçevesinde ruhsal, ahlaki, sosyal ve kültürel yönden gelişmesinin sağlanması (MEB, 2007) vurgulanmıştır. İlköğretim programında hedeflenen davranışlar ile araştırmacılar tarafından öğrenci merkezli kazanımlar temasına yerleştirilen görüşler benzeşim göstermektedir. Eğitim-öğretim sürecinde toplumsal ve ulusal değerlerin belirlenip öğrencilere kazandırılması gerekli olduğu (Tezcan, 1997) görüşünden yola çıkarak değerler eğitimi merkeze alan bir eğitim denetimi sistemi, MEB politikalarının gerçekleştirilmesine yardımcı olacaktır. Öğrencinin istendik yönde davranış kazanımının, beklenen düzeyde gerçekleşmesi ile okul etkililiği pozitif etkilenecektir. Bu durum, araştırma ile ulaşılan değerler eğitimi bağlamında beklentilerin karşılanması durumunda sistem etkililiği ve verimliliğinin olumlu etkileneceği sonucu ile örtüşmektedir.

Değerler eğitimi etkinliklerinin, değerler eğitimi panosu ile sınırlı kaldığı, hedeflenen değerlerin sadece okulda yaşatılamayacağı katılımcı görüşleri ile belirlenmiştir. Baydar (2009)'ın belirttiği gibi değer kazanımı amaçlı etkinliklerde aile, okul, çevre ve teknoloji ayrı ayrı öneme sahiptir. Bu etkenlerden bir ya da bir kaçının yetersiz olması, hedeflenen değer kazanımından uzaklaşmaya sebep olacaktır. Değerlerin öğrencilere ne şekilde kazandırılacağı kadar, uygulamaya dönük olmasının gerekliliğini ifade eden Baydar (2009)'ın bu öngörüsüyle değerler eğitimi odağında bir denetim sisteminin önemi ortaya çıkmaktadır.

Değerlerden arınmış bir eğitim sisteminin tam anlamıyla görevini yerine getirdiği ifade edilemez. Günümüz eğitim sisteminde değerlerden ve ahlaki yargılardan yoksun olma yolunda bir gidiş olduğu söylenebilir. Bu noktada değerler eğitimi etkinliklerinin yeterince denetlenmemesi, eğitim işgörenlerinin değerler eğitimi konusuna gerekli önemi göstermeyeceğini, uygulamada birçok yanlışların yapılabileceğini ve tüm bu olumsuzlukların bir sonucu olarak değerlerden uzak nesillerin yetiştirileceği belirlenmiştir. Bu eğitim sistemleri açısından son derece önemli bir sorun olacaktır.

Değerler eğitimi odaklı bir eğitim sistemi açısından öğretmenlerin rol model olabilmeleri ve bu yönde eğitim almaları önemlidir. Bu yönüyle eğitim fakültelerinde ders içeriklerine değerler eğitiminin eklenmesi değerler eğitimi bağlamında önemli bir gelişme olacaktır. Hali hazırda görevlerine devam eden öğretmenlerin değerlerle örgünlü bir sınıf yaşamı için hizmet içi eğitimler düzenlenebilir. Eğitim-öğretim yılı sonunda yapılan seminerlerde, öğretmenleri süreçte etkin kılacak şekilde değerler eğitimi odaklı etkinlikler düzenlenebilir.

Teşekkür ve Bilgilendirme

Bu çalışmanın bir kısmı V. Uluslararası Katılımlı Eğitim Denetimi Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

Referanslar

- Acat, M., B. ve Aslan, M. (2011). Okulların Karakter Eğitimi Yetkinliği Ölçeği (OKEYÖ), *Değerler Eğitimi Dergisi*, Cilt 9, No. 21, 7-27.
- Adler, A. (2000). *Okulda güç eğitilebilir çocuklar*, 2. Baskı, İstanbul: Cem Yayınevi.
- Arpacı, M. (2014). İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği Bölümü Öğrencilerinin Öğretmenlik Meslek Bilgisi Derslerine Yönelik Tutumlarının İncelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, Cilt 12, No. 28, 7-45, Aralık 2014.
- Aslan, R. (2007). *Öğretmen görüşlerine göre ilköğretim birinci basamaktaki öğrencilerin temel bilgi, beceri ve değerleri kazanma düzeyleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aydın, M. Z. (2010). "Okulda Çalışan Herkesin Görevi Olarak Değerler Eğitimi", <http://www.sanliurfaegitim.net/index.php?view=article&catid=72%3Aamakaleler&id=225%3Aokulda-calisan-herkesn-goerev-olarak-deerlertm&format=pdf&option=comcontent&Itemid=125> (Erişim Tarihi: 06.11.2012).
- Aydın, M. (2014). *Çağdaş Eğitim Denetimi*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Balay, R. Kaya, A. (2014). Eğitim Fakültesinde Okuyan Öğretmen Adaylarının Ahlaki Değer Yönelimleri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, Cilt 12, No. 28, 7-45, Aralık 2014.
- Başar, H. (2004). *Okulda Denetim*. Yüksel Özden (Ed.), Eğitim ve Okul Yöneticiliği El Kitabı, Ankara: Pegem A Yayınları.
- Başçiftçi, F. Yanpınar, O. ve Ergül, O. (2012). "Öğretmen Adaylarının Değer Yargılarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi: Selçuk Üniversitesi Örneği", *Eğitim Teknolojileri Araştırmaları Dergisi*, Cilt:3, Sayı: 4.
- Baydar, P. (2009). *İlköğretim Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Programında Belirlenen Değerlerin Kazanım Düzeyleri ve Bu Süreçte Yaşanılan Soruların Değerlendirilmesi*, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Bursalıoğlu, Z. (2005). *Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış*. PegemA Yayıncılık, Ankara.
- Denzin, N. K.,& Lincoln, Y. S. (2000). *Handbook of Qualitative Research*. London: Sage Publications.
- Dilmaç, B. (2007). "Bir Grup Fen Lisesi Öğrencisine Verilen İnsani Değerler Eğitiminin İnsani Değerler Ölçeği ile Sınanması", Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.50a3f430eef5b5.65006250 (Erişim Tarihi: 06.11.2012)
- Huitt, W. (2004). *Values. Educational Psychology Interactive*. Valdosta, GA: Valdosta State University. <http://www.edpsycinteractive.org/topics/affect/values.html> (Erişim Tarihi: 07.11.2012).
- Kadushin, A. E. (1992). *Supervision in Social Work*. New York: Columbia University Press.
- Kılıç, A. Aktan, O. (2015). İlköğretim Okulları İçin Tavsiye Edilen 100 Temel Eserde Vurgulanan Değerler. *Elementary Education Online*, 14(1), 243- 275, 2015.
- Konan, N, Aslan, M, Bozanoğlu, B. Ve Çetin, R. B. (2016). Ders Denetiminin Okul Müdürlerince Yapılmasına İlişkin Maarif Müfettişi Görüşleri, VIII. Uluslararası Eğitim Denetimi Kongresi Bildiriler Kitabı, 30-45.
- MEB; (2007). "Sosyal Bilgiler Dersi İlköğretim 4. – 5. Sınıf Programı" 13.05.2007 www.meb.gov.tr adresinden alınmıştır.
- MEB; (2016). İlkokul / Ortaokul Rehberlik VE Denetim Rehberi. Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Denetim

- [http://tkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_11/14010033_ilkokul_ortaokul_rehberlik_ve_denetim_rehberi_2016.doc] adresinden alınmıştır. [Erişim Tarihi: 07.02.2017]
- Memduhoğlu, H. B. (2012). Öğretmen, yönetici, denetmen ve öğretim üyelerinin görüşlerine göre Türkiye’de eğitim denetimi sorunsalı. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(1), 135-156.
- Miles, M.B. ve Huberman, A.M. (1994). *Qualitative Data Analysis*. Sage Publication, London.
- Morse, J.M., Mayan, M., Spiers, J., Barrett, M., & Olson, K. (2002). Verification strategies for establishing reliability and validity in qualitative research. *International Journal of Qualitative Methods*, 1, 1-19.
- Nolan Jr, James, and Linda A. Hoover. *Teacher supervision and evaluation*. John Wiley and Sons, 2011.
- Özkalp, E. ve Kirel, Ç. (2001). *Örgütsel davranış*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Patton, M.Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri* (3. Baskıdan Çeviri), (Çev. Ed.: M. Bütün ve S. B. Demir). Ankara: Pegem Akademi
- Rizzo, J.F.(2004) “*Teachers’ and Supervisors’ Perceptions of Current and Ideal Supervision and Evaluation Practices.*” Doctoral Dissertation.Graduate School of the University of Massachusetts , School of Education.
- Saban, A. (2004). Giriş Düzeyindeki Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretmen Kavramına İlişkin İleri Sürdükleri Metaforlar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2, 135-155.
- Schwartz, S. & Sagie, G. (2000). Value consensus and importance: a cross-national study. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 31(4). 465–497.
- Şahin, T., & Katılmış, A. (2016). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Değerler Eğitimi Öz-Yeterlilikleri. *Alan Eğitimi Araştırmaları Dergisi*. Cilt 2, Sayı 1..
- Tahiroğlu, M., Yıldırım, T. ve Çetin, T. (2010). “Değer eğitimi yöntemlerine uygun geliştirilen çevre eğitimi etkinliğinin, ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin çevreye ilişkin tutumlarına etkisi”, *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı: 30.
- Taymaz, H. (2005). *Eğitim Sisteminde Teftiş, Kavramlar, İlkeler, Yöntemler*, Pegem Yayıncılık: Ankara.
- Tezcan, M. (1997). *Eğitim Sosyolojisi*, Ankara: Bilim Yayıncılık.
- Tokdemir, M. A. (2007). “*Tarih Öğretmenlerinin Değerler ve Değer Eğitimi Hakkındaki Görüşleri*”, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Türk, İ. (2009). “*Değerler Eğitiminde Saygı*”, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Twycross, A., & Shields, L. (2005). Validity and reliability-what’s it all about? Part3 issues relating to qualitative studies. *Paediatric Nursing*, 17, 36.
- Uzunkol, E. & Yel, S. (2016). Hayat Bilgisi Dersinde Uygulanan Değer Eğitimi Programının Özsaygı, Sosyal Problem Çözme Becerisi ve Empati Üzerine Etkisi. *Eğitim ve Bilim*. Vol 41 (2016) No 183 pp.:267-292.
- Ünal, A. ve Üzüm, S. (2014). Eğitim denetçilerinin yeterlikleri ve yetiştirilme. *Türkiye Sosyal Politika ve Çalışma Hayatı Araştırmaları Dergisi*, 4(7), 50-82.
- Yazıcı, K. (2006). “Değerler Eğitimine Genel Bir Bakış”, *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 9.
- Yeşil, R. ve Aydın, D. (2007). “Demokratik Değerlerin Eğitiminde Yöntem ve Zamanlama”, *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl: 11, Sayı: 2, Ağustos.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yiğittir, S. ve Öcal, A. (2010). “İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin Değer Yönelimleri”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24.
- Yiğittir, S. ve Öcal, A. (2011). “Lise Tarih Öğretmenlerinin Değerler ve Değerler Eğitimi Konusundaki Görüşleri”, *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 13 (20).

Extended Abstract

The systematic and programmed execution of values education dates back to the beginning of the twentieth century. The first studies related to character education in America were conducted by Edward Thorndike and his colleagues in the 1920's. In the 1930s, interest in character education exposed to a sharp decline and this indifference persisted until the second half of the 1960s (Tokdemir, 2007). However, interest in values has been increasing recently and various researches have been carried out (Balay and Kaya, 2014, Arpacı, 2014, Kılıç and Aktan, 2015, Uzunkol and Yel, 2016; Şahin and Katılmış, 2016).

Evaluating the attainment of organizational goals is of great importance in terms of organizational integrity and continuity (Taymaz, 2005). The determination of the level of organizational goals will be achieved through supervision. In this regard, supervision gains more importance in educational activities. Upon analyzing the relevant literature, numerous definitions have been made regarding the concept of supervision.

It is highly significant to be a model in values education and to gain them through living. The determination of whether Values Education Activities performed in Turkey is inspected, and whether supervision practices are based on values education is considered as important by the researchers. Thus, this research aims to identify the place and importance of values education in guidance and supervision practices.

The present study used qualitative research method in a phenomenological design. Phenomenological design focuses on the cases we are aware of but that we are free from an in-depth and detailed understanding. There may be any concept, experience, perception or situation in these events (Yıldırım and Şimşek, 2008, p.228). The research group is consisted of 176 teachers working at 15 different primary schools during the academic year of 2012-2013. They were selected through convenience sampling method. Interview forms were prepared by the researchers after examining all researchers related to the topic and taking provincial education supervisors' views and recommendations. The content and appearance validity of the interview forms were provided by the views of field experts (n=).

"Content analysis" was used in this research which was designed in line with the qualitative research approach. Hence, the participants' opinions were firstly transmitted to digital media by being encoded as V1, V2, ..., V176. In the next stage, each participant's opinion was examined and similar ones were grouped and themes were formed. Each participant's opinion is included in a theme.

Participants were posed an interview question, "Do you think that values-based supervision is conducted?" in order to determine whether values education is included in supervision practices. 162 different opinions were accepted as valid for the interview question. 101 (62%) of the teachers have stated the nonexistence of values-based guidance and supervision activities, while 50 (31%) of them have concluded that the activities related to guidance and supervision are insufficient. Only 11(7%) believe that guidance and supervision practices are conducted within the context of values in Turkish education system.

Participants' views have been analyzed with a view to determining the supervision level of Values Education Activities in the Turkish education system. In this sense, 155 valid views were included in themes. 38 (25%) of the participants indicated that there are no supervisions supported by values education, 59 (38%) stated the inadequacy of the supervisions, 10 (6%) indicates that the supervisions vary depending on the situation

Teachers were asked "What are the positive aspects for meeting the expectations of our educational supervision system outputs (students) and stakeholders (parents, social environment and beneficiaries ...) in terms of values education?" 148 acceptable views were categorized as social acquisitions (n=3), student-centered acquisitions (n=7), system acquisitions (n=27), system efficacy and efficiency (n=9) and no positive aspect (n=12).

Participants were asked about the negative aspects of meeting the stakeholder expectations in the context of values education, and 115 of them were accepted as valid and categorized. Accordingly, the views of participants were determined as adverse effects related to the method of implementation (n=39),

their reflections on society (n=29), generations distant from the values (n=10), limited to the school (n=9), departure from organizational goals (n=6), problems caused by parents (n=5) and no problem (n=17).

Participants were asked to develop solution proposals in order to achieve the educational supervision system upon which values education is based. The answers were examined and a total of 184 views were determined to be valid. Teachers' views have been identified as themes such as; education and seminars (n= 8), effective use of mass media (n=16), academic studies (n=15), values-based supervision (n=28) and practical activities (n=94) .

This research has evaluated educational supervision practices in Turkish education system in the context of values education. There is a need for a system of educational supervision focused on values education in terms of "the Turkish National Education System aiming at training individuals with basic values and character" (Acat and Alan, 2011).

Participants' views have revealed that that education system will gain both social and student-centered acquisitions when educational supervisions are conducted in the context of values education. The participants' views which are included in the theme of social gains such as love, respect, tolerance, cooperation, responsibility and attainment are in line with the research results of Aslan (2007) and Adler (2000; 6). The related literature suggests that value education can be shaped by society. Therefore, it is significant for Turkish Education System to have a value-oriented educational supervision.

The Ministry of National Education (2007) has emphasized the provision of the development of students in the spiritual, moral, social and cultural aspects within the frame of our customs. The behaviors available in the primary school curriculum are similar to those included in the theme of student-centered acquisitions by the researchers. An educational supervision system, centering on values education by starting from the view that social and national values should be determined and gained to the students in the educational process (Tezcan, 1997), will help to realize the policies of Ministry of Education.

It is unlikely that an education system free of values fulfills its duty. Unfortunately, there is a trend towards the deprivation of values and moral judgments in today's education system. At that point, it has been determined that educational activities are not adequately supervised, that educational workers will not show the necessary value to educate their values, that many mistakes can be made in practice and thus distant generations will be trained as a result of all these negativities. This will be an extremely important issue in terms of education systems.

It is important for teachers to become role models and to receive education in terms of values focused education system. In this respect, integrating value education into course content in education faculties will be a remarkable development in terms of values education. In-service trainings may be organized for the teachers who are currently engaged in their tasks and whose classrooms are furnished with values. Teachers may be actively involved in activities that focus on educational values in the seminars held at the end of the academic year.